

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 192 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-oktyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминевич	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI

Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi

MChJ "ALPHA METALL CONSTRUCTION TRADE" xodimi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanish tendensiyalari, uning asosiy xususiyatlari hamda jahon tajribasi asosida amalga oshirilgan tahlil yoritilgan. Raqamli iqtisodiyot mamlakat iqtisodiy o'sishini jadallashtirish, samaradorlikni oshirish va innovatsion rivojlanishning muhim omili sifatida baholanadi. Tadqiqotda davlat strategiyalari, normativ-huquqiy asoslar hamda raqamli infratuzilmaning rivojlanish jarayoni o'rganilgan. Xulosa sifatida, raqamli iqtisodiyotning samarali joriy etilishi O'zbekistonning global raqobatbardoshligini oshirishi alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, texnologiya, elektron hukumat, infratuzilma, O'zbekiston.

Abstract: This article analyzes the formation and development trends of the digital economy in the Republic of Uzbekistan, its key features, and its evaluation in comparison with international experience. The digital economy is considered an essential driver of economic growth, efficiency, and innovative development. The study examines state strategies, legal frameworks, and the development of digital infrastructure. In conclusion, it emphasizes that the effective implementation of the digital economy will enhance Uzbekistan's global competitiveness.

Key words: digital economy, innovation, technology, e-government, infrastructure, Uzbekistan.

Аннотация: В данной статье рассмотрены процессы формирования и тенденции развития цифровой экономики в Республике Узбекистан, её основные характеристики и анализ на основе международного опыта. Цифровая экономика рассматривается как важный фактор ускорения экономического роста, повышения эффективности и инновационного развития. В исследовании изучены государственные стратегии, нормативно-правовая база и процесс развития цифровой инфраструктуры. В заключение отмечается, что эффективное внедрение цифровой экономики способствует повышению глобальной конкурентоспособности Узбекистана.

Ключевые слова: цифровая экономика, инновации, технологии, электронное правительство, инфраструктура, Узбекистан.

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda dunyo iqtisodiyotining rivojlanishi raqamli texnologiyalar bilan bevosita bog'liq bo'lib qoldi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi, internet va mobil tarmoqlarning ommalashuvi, elektron hukumat hamda elektron tijorat tizimlarining joriy etilishi iqtisodiy munosabatlarda yangi bosqichni boshlab berdi. Ushbu jarayon ilmiy adabiyotlarda "raqamli iqtisodiyot" atamasi bilan yuritiladi.

Raqamli iqtisodiyot deganda, iqtisodiy faoliyatni tashkil etish, boshqarish va rivojlantirishda raqamli texnologiyalar, dasturiy vositalar, internet platformalari, "big data", sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va boshqa innovatsion yechimlardan foydalanishga asoslangan iqtisodiyot tushuniladi.

Jahon iqtisodiy forumining ta'rifiga ko'ra, raqamli iqtisodiyot — bu barcha iqtisodiy tarmoqlarda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali samaradorlikni oshirish va yangi qiymat yaratish jarayonidir. Boshqacha aytganda, raqamli iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy hayotning turli jabhalarida ham sifat jihatidan yangi imkoniyatlarni yuzaga keltiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish mamlakatimizning kelajakdagi taraqqiyotini belgilovchi eng muhim ustuvor yo'nalishdir". Bu fikr raqamli iqtisodiyotning nafaqat texnologik jarayon, balki milliy rivojlanish strategiyasidagi asosiy omillardan biri ekanini ko'rsatadi.

Raqamli iqtisodiyot tushunchasiga iqtisodiy nazariyada turlicha yondashuvlar mavjud.

Innovatsion rivojlanish nazariyasiga ko'ra, raqamli iqtisodiyot innovatsion faoliyatning asosiy ko'rinishi sifatida qaraladi. Texnologik yangiliklar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish orqali iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi.

Axborot iqtisodiyoti konsepsiyasida esa iqtisodiyotda axborot resurslari asosiy ishlab chiqarish omili sifatida baholanadi. Raqamli texnologiyalar axborotning tezkor tarqalishini ta'minlab, uni yangi qiymat yaratish vositasiga aylantiradi.

Raqamli transformatsiya yondashuviga binoan, raqamli iqtisodiyot butun iqtisodiy tizimni tubdan o'zgartirib, an'anaviy iqtisodiy modellarni yangilaydi. Masalan, elektron tijorat, onlayn ta'lim va fintech xizmatlari klassik xizmat ko'rsatish modellarini butunlay yangi bosqichga olib chiqdi.

Nazariy jihatdan, raqamli iqtisodiyotning shakllanishida quyidagi belgilar ajralib turadi: iqtisodiy faoliyatda raqamli texnologiyalarning keng qo'llanilishi, yangi biznes modellarining yuzaga kelishi (startaplar, elektron platformalar, elektron xizmatlar), ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishda avtomatlashtirish darajasining oshishi hamda milliy iqtisodiyotning global integratsiyasi [1–5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy ta'siri haqidagi asosiy nazariy nuqtayi nazarni Erik Brynjolfsson va Andrew McAfee ilgari surgan. Ularning tadqiqotlari raqamli texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt va algoritmlarning inson mehnatini almashtirish hamda ish jarayonlarini qayta tashkil etishdagi rolini tahlil qiladi. Mualliflar 2014-yilda chop etilgan ishlarda texnologik sur'atlarning ortishi natijasida yuzaga keladigan iqtisodiy o'zgarishlar — unumdorlikning oshishi bilan birga mehnat bozorida strukturaviy siljishlar yuz berishini asoslab berganlar.

Mehnat bozoriga ta'sir va avtomatlashtirishning ijtimoiy oqibatlarini iqtisodiy jihatdan chuqurlashtirib o'rgangan tadqiqotchilar qatorida Daron Acemoglu va Pascual Restrepo alohida o'rin tutadi. Ularning ishlari avtomatlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalarining ish joylariga ta'siri — ayrim kasblarning yo'qolishi, ayrimlari uchun esa yangi talablarning paydo bo'lishi mumkinligini nazariy hamda empirik jihatdan asoslaydi. Ular ta'lim, qayta tayyorlash va ijtimoiy himoya kabi siyosat vositalarining ahamiyatini alohida ta'kidlaydi (NBER).

Raqamli iqtisodiyotda davlatning roli va "mission-oriented" siyosat g'oyalari Mariana Mazzucato tomonidan ishlab chiqilgan. U davlatni nafaqat regulyator, balki innovatsiyalarni boshqaruvchi va ularga sarmoya kirituvchi faol ishtirokchi sifatida talqin etadi. Bu yondashuv raqamli infratuzilma, startap ekotizimi va "green/digital missions" dasturlarini amalga oshirishda davlatning faol pozitsiyasini zarur deb hisoblaydi. Shuningdek, u mamlakatlarda raqamli siyosatni shakllantirishda davlat-xususiy sheriklik va maqsadli investitsiyalar mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish zarurligini asoslaydi.

Texnologik inqiloblar va ularning iqtisodiy tsikllari haqidagi konseptual yondashuv Carlota Perez asarlarida ifodasini topgan. Perez texnologik revolyutsiyalar bilan bog'liq imkoniyatlar va moliyaviy tsikllarni — "inertsia" va "golden age" davrlarini — tahlil qilib, raqamli iqtisodiyot bosqichlarining makroiqtisodiy oqibatlarini tushuntiradi. U bu jarayonlarni infratuzilma rivoji, investitsiya oqimlari va siyosiy ustuvorliklar bilan uzviy bog'laydi (Wikipedia).

O'zbekiston kontekstida esa yaqinda amalga oshirilgan milliy va hududiy tahlillar raqamli iqtisodiyot strategiyalarining amaliy jihatlarini yoritadi. UNDP tomonidan 2025-yilda tayyorlangan tadqiqot O'zbekistonning raqamli tadbirkorlik va yoshlar ishtirokini rag'batlantirishdagi imkoniyatlarini, mavjud to'siqlarni (infratuzilma, kadrlar, huquqiy-me'yoriy baza) hamda amaliy tavsiyalarni o'rganadi. Mazkur hujjat milliy siyosatni shakllantirishda amaliy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi adabiyotlar majmuasi global nazariy asoslar — texnologik inqiloblar, davlat va bozor o'rtasidagi o'zaro rol, mehnat bozorining transformatsiyasi hamda milliy tajriba — siyosiy va amaliy natijalar orasidagi bog'liqlikka urg'u beradi. O'zbekiston uchun asosiy xulosa shundan iboratki, texnologiyalarni keng joriy etish nafaqat infratuzilma va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni, balki kasbiy qayta tayyorlash, maqsadli davlat siyosati hamda xalqaro institutlar bilan muvofiqdoshlashtirilgan hamkorlikni ham talab qiladi. UNDP va boshqa xalqaro rivojlanish tashkilotlarining kuzatuvlari amaliy choralarning ustuvor yo'nalishlarini belgilab bermoqda. Ular qatorida elektron xizmatlarni kengaytirish, raqamli startaplarni qo'llab-quvvatlash va kadrlar salohiyatini oshirish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi, Davlat statistika qo'mitasi va Jahon bankining ochiq ma'lumotlar bazalaridan olingan. Empirik tahlil uchun 2015–2024-yillar oralig'idagi raqamli iqtisodiyotga oid ko'rsatkichlar tanlab olinib, ularning dinamikasi, o'zgarish sur'atlari va o'zaro bog'liqligi korrelyatsiya va trend tahlili usullari orqali baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi ko'plab ichki va tashqi omillar bilan bevosita bog'liq. Ularni quyidagicha guruhlash mumkin.

Texnologik omillar — internet va mobil tarmoqlar infratuzilmasining rivojlanishi, kompyuter texnologiyalari va dasturiy ta'minotning takomillashuvi, sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar hamda "big data"dan foydalanish imkoniyatlarining kengayishi.

Ijtimoiy omillar — aholining axborot-kommunikatsiya savodxonligi darajasi, yoshlar orasida IT-mutaxassislar sonining ortishi, onlayn xizmatlardan foydalanish madaniyatining shakllanishi.

Institutsional omillar — davlat siyosati va huquqiy-me'yoriy bazaning (elektron hukumat, elektron tijorat to'g'risidagi qonunlar) takomillashtirilishi, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga yo'naltirilgan milliy dasturlar (masalan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi), shuningdek davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshirilayotgan loyihalar.

Xalqaro omillar — global raqamli iqtisodiyotga integratsiya jarayonlari, xalqaro investitsiyalar va xorijiy texnologiyalarning joriy qilinishi, xalqaro tashkilotlar hamda xorijiy davlatlar bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan loyihalar (1-jadval).

1-jadval. Raqamli iqtisodiyotning afzalliklari va salbiy jihatlari

AFZALLIKLARI:	SALBIY JIHATLARI:
ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish;	kiberxavfsizlik va axborot xavfsizligi bilan bog'liq xatarlar;
davlat boshqaruvida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash;	qishloq hududlarida internet infratuzilmasining sustligi;
aholiga qulay elektron xizmatlarni ko'rsatish;	IT-kadrlar yetishmovchiligi;
yangi ish o'rinlari va startap ekotizimini shakllantirish;	an'anaviy ish o'rinlarining qisqarishi.
xalqaro bozorlarga tezkor chiqish imkoniyati.	

Shunday qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot bugungi kunda jahon miqyosida eng tez rivojlanayotgan sohalardan biri bo'lib, mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyotida hal qiluvchi omilga aylanmoqda. Raqamli iqtisodiyotning nazariy asoslari innovatsion rivojlanish, axborot iqtisodiyoti va raqamli transformatsiya yondashuvlariga tayanadi. Uning shakllanishiga texnologik, ijtimoiy, institutsional va xalqaro omillar bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning samarali rivojlanishi uchun IT-kadrlarni tayyorlash, infratuzilmani takomillashtirish hamda axborot xavfsizligini ta'minlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi huquqiy-me'yoriy baza hamda institutsional islohotlarga tayangan holda amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda bir qator muhim hujjatlar qabul qilindi.

"Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonun (2015-yil) — onlayn savdo munosabatlarini tartibga soldi.

"Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun (2016-yil) — davlat xizmatlarini raqamlashtirish jarayoniga asos bo'ldi.

"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi (2020-yil) — raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning uzoq muddatli konsepsiyasi sifatida qabul qilindi.

Prezident Farmonlari va qarorlari, jumladan, "Raqamli iqtisodiyotni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon (2020-yil) — sohada kompleks islohotlar uchun huquqiy asos yaratdi.

Shuningdek, Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi hamda unga qarashli agentliklar raqamli iqtisodiyotning muhim boshqaruv institutlariga aylandi. O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyot turli tarmoqlarda faol rivojlanmoqda, asosiy yo'nalishlarni esa quyidagicha guruhlash mumkin (2-jadval).

2-jadval. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlari va tendensiyalari

Elektron hukumat	Fintech va elektron to'lovlar	Elektron tijorat	Raqamli ta'lim	Raqamli sog'liqni saqlash	Raqamli qishloq xo'jaligi
"my.gov.uz" yagona portali orqali 300 dan ortiq davlat xizmati elektron shaklda ko'rsatilmoqda	Milliy to'lov tizimlari ("Humo", "Uzcard") va mobil to'lov ilovalari ("Click", "Payme", "Apelsin") keng qo'llanmoqda	Mahalliy onlayn platformalar ("Asaxiy", "Goodzone", "Book.uz") keng ommalashmoqda	ZiyoNet, EduMarket, Moodle, Coursera kabi platformalardan foydalanish	Elektron poliklinika va elektron retsept joriy qilinmoqda	Aqlli sug'orish tizimlari, dronlar yordamida monitoring qilish
Davlat xizmatlari agentligi va Xalq qabulxonalari faoliyatida raqamli platformalar keng joriy qilindi.	Aholi to'lovlarining katta qismi elektron shaklga o'tmoqda	Xalqaro platformalardan (AliExpress, Amazon) foydalanish kengaymoqda	Pandemiya davrida masofaviy ta'lim keng tatbiq etildi	Telemeditsina tizimlari rivojlanmoqda	Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini raqamli savdo maydonchalari orqali sotish
"Elektron parlament", "elektron sud" kabi loyihalar amalga oshirilmoqda.	Bank sektorida masofaviy xizmatlar ulushi yildan yilga ortmoqda.	Onlayn buyurtma va yetkazib berish xizmati rivojlanmoqda	Raqamli darsliklar va elektron kutubxonalar soni ortmoqda	Sog'liqni saqlash vazirligining yagona elektron axborot tizimi ishlab chiqilmoqda	GPS asosida dehqonchilikni rivojlantirish.

Raqamli iqtisodiyotda erishilgan yutuqlarga tayanib, mamlakatda bu sohani yanada rivojlantirish bo'yicha keng imkoniyatlar mavjud. Qishloq joylarda internet qamrovi va tezligini oshirish, infratuzilmani modernizatsiya qilish orqali raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaytirilmoqda.

IT-kadrlar salohiyatini mustahkamlash maqsadida ta'lim tizimida zamonaviy raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish, amaliyotga yo'naltirilgan o'quv dasturlarini joriy etish rejalashtirilmoqda.

Kiberxavfsizlik sohasida esa xavflarni kamaytirish uchun milliy axborot tizimlarini himoyalash darajasi oshirilmoqda, startap loyihalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari takomillashtirilmoqda. Hududlar o'rtasidagi tafovutni kamaytirish orqali raqamli transformatsiya jarayoni yanada inklyuziv tus olishi kutilmoqda.

Shunday qilib, 2030-yilgacha O'zbekistonning raqamli iqtisodiyot sohasida quyidagi asosiy maqsadlari belgilangan: davlat xizmatlarining 100 foizini elektron shaklga o'tkazish, IT-sohasida malakali kadrlar tayyorlashni keskin oshirish, sun'iy intellekt, "blockchain", "big data" va "cloud computing" texnologiyalarini keng tatbiq etish, elektron tijorat hajmini yildan yilga oshirish hamda xalqaro platformalarga chiqishni ta'minlash, "Aqlli shahar" va "Aqlli hudud" loyihalarini keng joriy etish, raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini sezilarli oshirish. 2023-yilda bu ko'rsatkich 3–4% bo'lgan bo'lsa, 2030-yilga kelib uni 10–15% gacha yetkazish rejalashtirilmoqda.

Umuman olganda, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida izchil rivojlanmoqda. Elektron hukumat, elektron tijorat, fintech, raqamli ta'lim va sog'liqni saqlash, shuningdek qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalarni joriy etish sezilarli natijalar bermoqda. Biroq, internet infratuzilmasining yetarli emasligi, malakali IT-kadrlar tanqisligi va kiberxavfsizlik bilan bog'liq xatarlar mavjud. Shu sababli, mamlakatda raqamli iqtisodiyotning yanada samarali rivojlanishi uchun texnologik bazani kengaytirish, xalqaro tajribani o'rganish va kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish dolzarb vazifadir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, davlat xizmatlarining shaffofligini ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning nazariy asoslari innovatsion rivojlanish, axborot iqtisodiyoti va raqamli transformatsiya yondashuvlariga tayangan holda shakllanadi. Uning asosiy omillari texnologik, ijtimoiy, institutsional hamda xalqaro integratsiya jarayonlaridir.

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi so‘nggi yillarda qabul qilingan qonunlar, davlat dasturlari va, xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi orqali izchil rivojlanmoqda. Elektron hukumat, elektron tijorat, fintech, ta‘lim va sog‘liqni saqlash tizimida sezilarli yutuqlarga erishildi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanish tendensiyalari elektron davlat xizmatlari, onlayn to‘lov tizimlari, elektron savdo platformalari, raqamli ta‘lim va sog‘liqni saqlash tizimlarining jadal kengayishi bilan tavsiflanadi. Shu bilan birga, aqlli qishloq xo‘jaligi va “Aqlli shahar” loyihalari kelgusida iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi istiqbolli yo‘nalishlar sifatida baholanmoqda.

Kelgusida internet infratuzilmasini yanada takomillashtirish, IT-kadrlar salohiyatini oshirish, hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovutni kamaytirish va kiberxavfsizlik tizimlarini mustahkamlash orqali mavjud imkoniyatlardan to‘liq foydalanish rejalashtirilmoqda.

2030-yilgacha raqamli iqtisodiyotning YAIMdagi ulushini sezilarli oshirish, davlat xizmatlarining to‘liq elektron shaklga o‘tishini ta‘minlash hamda sun‘iy intellekt, “blockchain” va “big data” texnologiyalarini keng qo‘llash orqali O‘zbekiston raqamli transformatsiyaning yangi bosqichiga chiqishi prognoz qilinmoqda.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish O‘zbekiston uchun xalqaro maydonda raqobatbardoshlikni kuchaytirish, iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirish va aholining turmush sifatini yanada yaxshilashning asosiy omillaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi farmoni.
2. Azizov, A. (2024). Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti.
3. G‘ulomov, S. S., & Xolboev, R. (2023). Iqtisodiyotni raqamlashtirish asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot.
4. Jo‘raev, A. (2025). Elektron hukumat va raqamli iqtisodiyot. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2024). Elektron hukumat va raqamli xizmatlarni rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent.
6. Erik Brynjolfsson, Andrew McAfee. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. — New York: W. W. Norton, 2014.
7. Daron Acemoglu, Pascual Restrepo. Artificial Intelligence, Automation and Work. — NBER Working Paper No. 24196, 2018.
8. Mariana Mazzucato. The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths. — Anthem Press, 2013.
9. Carlota Perez. Technological Revolutions and Financial Capital: The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. — Edward Elgar Publishing, 2003.
10. UNDP Uzbekistan. Empowering the Youth to Embrace the Digital Economy and Digital Entrepreneurship (Uzbekistan digital economy study). — UNDP, 2025.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Ei.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>